

Amel-i talih ve amel-i uhrevî

Bursa'dan okuyucumuz: "Risâle-i Nur'da geçen amel-i talih ve amel-i uhrevî kavramlarını açıklar mısınız?"

Amel-i talih sözlükte kötü amel, faydasız amel, işe yaramaz davranış, makbul olmayan tutum, isabetsiz davranış, sâlih olmayan amel demektir.

Meselâ, Bediüzzaman'a göre, hasletlerin yerleri değişse mahiyetleri de değişir. Yani aynı sıfat, aynı kişide, farklı yerlerde farklı hükümler alır; bir amel-i sâlih, bazı yerde amel-i talih olabilir.

Meselâ onur, kuvvetliden zayıfa karşı gösterilirse buna "kibir ve gurur" denir ki, bu amel-i talihtir. Zayıftan kuvvetliye karşı gösterilirse bu amel-i salih olur. Ancak zayıfın tevazu göstermesi zillet ve riya olur ki, bu da amel-i talihtir.

Keza bir makam sahibinin makamındaki ciddiyetine vakar denir ki, amel-i salihidir. Makamındaki mahviyeti ise zillet getirir ki, bu amel-i talihtir. Aynı makam sahibinin evinde ise durum tam tersinedir; evindeki ciddiyetine kibir deniyor ki, amel-i talih budur. Evinde amel-i sâlih ise mahviyettir ki, buna tevazu denmektedir.

Keza kişi kendi adına müsamaha ve fedakârlık gösterebilir. Bu hamiyettir ve amel-i salihidir. Fakat toplum adına müsamaha ve fedakârlık gösterirse topluma hıyanet etmiş olur ki, bu amel-i talihtir.

Keza kişi eğer bir haksızlığı sineye çekecekse bunu kendisi adına yapmalı, toplum adına yapmamalıdır. Eğer övüneceği bir durum karşındaysa içinde yaşadığı toplum adına övünmeli, kendisi adına övünmemelidir. Amel-i sâlihi ancak bu şekilde korumuş olur.

Aksi takdirde kişinin kendine yapılan haksızlık karşısında ortalığı dağıtması da, topluma yapılan haksızlık karşısında sus pus olması da amel-i talih olduğu gibi, kendini göklere çıkarırken, toplumun kıvanç kaynaklarını görmemesi de amel-i talihtir.¹

Keza başlangıçta işlerin organizesi esnasında göstereceği tevekkül, tembelliktir ki, amel-i talihtir. Fakat neticelerin oluşması esnasında Allah'a havale etmek tevekküldür.

Keza çalışmasının meyvesi olarak verilen kazanca rıza göstermek kanaattir ki, amel-i sâlihtir. Çalışma şevkini artırır. Oysa mevcutla yetinmek kanaat değil, himmetsizliktir, gayretsizliktir, tembelliktir.²

Amel-i uhrevî, lügatte ahirete dönük amel, Allah rızasını kazanmak için yapılan iş ve davranışlar, karşılığında dünya menfaati beklenmeyen iş ve davranış, ücreti, bedeli ve sevabı âhirete bırakılan hayır ve hizmet işi, neticesi âhirette görülecek iş ve ibadet demektir.

Bediüzzaman'a göre dünyanın üç yüzü vardır:

1- Cenâb-ı Hakkın isimlerine bakar, Cenâb-ı Hakkın isimlerinin nakışlarını ayna gibi gösterir. Dünyanın bu yüzü hadsiz Rabbanî mektup hükmündedir. Nefret etmeye değil; sevmeye lâyıktır.

2- Dünyanın diğer bir yüzü âhirete bakar, âhiretin tarlası, Cennetin çiftliği, rahmetin çiçekliğidir. Burada ekilen her hayır, orada biçilir. Yapılan her hizmetin ücreti orada alınır. Âhirete dönük her amel, âhirette meyvesini eksiksiz verir. Dünyanın bu yüzü de güzeldir; hakarete değil, muhabbete lâyıktır.

3- Dünyanın bu yüzü insanın gaflet perdesi altındaki heveslerine bakar. Şeytanın koşturduğu alan bu yüzdedir. Bu yüz, dünyayı sevenlerin oyuncağı hükmündedir. Bu yüz çirkindir. Çünkü fanidir, yok olucudur, gidicidir, elemlidir; çabuk aldatır.

Bediüzzaman'a göre dört sınıf insan dünyayı sevmez. Bunlar:

1- Cenâb-ı Hakkın marifetini ve muhabbetini elde etmek isteyenler dünyayı sevmezler.

Çünkü dünya, insanı Allah'ı tanımaktan, bilmekten, sevmekten, ibadetten, duâdan ve niyazdan alı koyucudur.

2- Âhiret ehlidir ki, dünyanın geçim derdi ve zarurî işleri onları uhrevî amel işlemekten alı koyar. Bu kısım insanlar görürcesine iman ile Cennetin sonsuz güzelliklerine karşılık dünyayı gayet çirkin görür. Hazret-i Yusuf Aleyhisselâmın yanında en güzel adam bile nasıl çirkin kalıyorsa, dünya ne kadar güzel olursa olsun, Cennetin yanında hiç hükmündedir. Bundan dolayı âhirete hazırlanmak isteyen ve âhirete dönük amel işlemek isteyenler için de dünyanın güzellikleri, malı ve mülkü sevimsizdir.

3- Bu kısım insanlar dünyayı tahkir eder. Çünkü eline geçiremez. Bu tahkir dünyanın nefretinden değil, muhabbetinden ileri geliyor ki, makbul değildir.

4- Diğer bir grup insan da dünyayı tahkir ediyor; zira dünya eline geçiyor, fakat durmuyor, gidiyor. O da kızıyor. Teselli bulmak için tahkir ediyor. "Pistir" diyor. Bu tahkir de dünyanın muhabbetinden ileri geliyor.

Hâlbuki makbul tahkir odur ki, âhiret sevgisinden, âhiret için amel işlemekten ve Allah rızasını kazanma endişesinden kaynaklanmış olsun.3

Dipnotlar:

- 1- Mektûbât, 461
- 2- Sözler, Germany , 666
- 3- Sözler, 571, 572